

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

BENIARRÉS

EL COMTAT

AJUNTAMENT
DE BENIARRÉS

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Lingüísticotècnics

RECULL
Rafael Aura Calbo
Vicent Cabanes Fitor
Anna Maria Crespo Moncho

TEXT
Rafael Aura Calbo

GRAFISME
Esperança Martínez Molina

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Beniarrés, 249

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 963 874 023
Adreça electrònica: avl@avl.gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Beniarrés

ISBN: 978-84-482-6728-5
Depòsit legal: V-2757-2022
Impressió: gràfiques **vimar**

Ajuntament de Sagunt 11 • Tel. 96 159 43 30 • Sagunt • València

www.avl.gva.es

BENIARRÉS

Beniarrés, vila de la comarca del Comtat, està situada a la riba esquerra del riu d'Alcoi o Serpis, al bell mig de les terres de secà que determinen clarament el tipus de conreu predominant en la població: l'olivera i l'ametler. El municipi, que té 1.083 habitants (2021), es troba a 434 metres sobre el nivell del mar. El terme municipal, de 20,20 km², de terreny muntanyenc i abarrancat, queda tancat al nord-oest per la serra de Benicadell i al sud-est per la serra de l'Albureca (Planes) i pel riu Serpis, que forma l'embassament de Beniarres. Limita al nord amb Beniatjar i Salem; a l'est, amb l'Orxa; al sud, amb Planes, i a l'oest, amb Gaianes. Al segle XVII el terme es va eixamplar amb la incorporació de dos alqueries morisques abandonades, Benillup i Benitàixer, que se situaven just a la riba del riu i que han aportat al poble els seus terrenys d'horta (al voltant de 550 hectàrees).

El pas de l'home per estes terres es remunta al Paleolític, amb jaciments d'aquell període localitzats a la mateixa vora del riu, concretament en la desembocadura del barranc de l'Encantada. Però el jaciment més important és del Neolític i se situa en la cova de l'Or, en el vessant meridional de la serra de Benicadell. Ho posen de manifest les excavacions que hi va dur a terme el Servei d'Investigació Prehistòrica de València en les dècades dels anys cinquanta i setanta del segle passat, amb troballes de restes de fauna (ovella, cabra, gos, conill, cérvol, cabirol, ur, etc.), flora (diverses espècies de blat i ordi) i terrissa (ceràmica cardial, amb decoració variada i, sovint, amb motius antropomorfs), així com diverses ferramentes i aparells de sílex i os. Per mitjà de la tècnica del carboni 14, les restes s'han datat entre els anys 5750 i 5000 abans de Crist, cosa que posa de manifest que la cova de l'Or és un dels bressols del conreu agrícola i ramader de la península Ibèrica.

El poble de Beniarres és d'origen musulmà. Va ser fundat cap al final del segle XII, arran de la pèrdua musulmana de la frontera de l'Ebre. L'alqueria de Benafarrez apareix el 5 d'abril de 1259 en un document del rei Jaume I redactat a Montpeller, gràcies al qual sabem que l'alqueria estava sota la jurisdicció del castell de Planes. Aquell mateix any, o el següent, va passar, com a penyora d'un préstec no tornat, al senyor cristià del castell de Travadell, Ponç Guillem de Vilafranca, fins que, per permuta reial, el terme de Travadell va passar a mans de la corona. El 1272 el rei va atorgar testament pel qual deixava a la seua esposa, na Teresa Gil de Vidaure, i als dos fills tinguts amb ella, en Jaume i en Pere, el terme de Travadell.

El 1273 Ramon de Riusec va comprar l'alqueria de Beniarrés i la va integrar al terme de la vall de Perputxent, que havia adquirit aquell mateix any. Tres anys més tard va bescanviar este terme pel de Riba-roja a Arnau de Romaní, que l'any 1289 el va vendre a baix preu a l'Orde de l'Hospital. Finalment, totes les possessions dels hospitalers van passar l'any 1320 a l'Orde de Santa Maria de Montesa, sota la jurisdicció de la qual Beniarrés va romandre fins al segle XIX.

La primera repoblació cristiana del poble va tindre lloc el 25 d'abril de 1275, però va ser un fracàs: cent anys després tots els habitants de Beniarrés eren musulmans. Després de l'expulsió del moriscos de l'any 1609, l'Orde de Montesa va atorgar uns capítols de població l'any 1628, tot i que hi ha constància documental de la presència d'habitants des de l'any 1611. La repoblació es va fer amb famílies de l'horta d'Alacant, de la vall d'Albaida i de llocs veïns.

El poble celebra les festes patronals del 15 al 18 d'agost, en honor de la Mare de Déu de la Cova Santa.

ELEMENTS FÍSICS

Orografia

Alt de Benicadell	el Regall de la Penya
Alt de la Creu	els Colladets
Alt de Pinaro	l'Estret
Alt de Senabre	la Simeta
Alt del Pintor	Pla de la Barcella
Altet de Llana	Port de Salem
Altet de Sardina	Racó del Forner
Altet del Fum	Serra de Benicadell
Avenc de la Cova de l'Or	Serra de Miranda
Clots de l'Arena	Serra de Tonet de la Barrella
Colladet del Tio Pellorfa	Serreta del Molí
Cova de l'Or	Tossal de l'Aire
Cova del Búfol	Tossal del Moll
Cova dels Nou Forats	Tossalet dels Ruglons

Hidrografia natural

Barranc de Cama	Barranc dels Castellans
Barranc de l'Encantada	Barranquet de Bigot
Barranc de la Costera de la Fulla	Barranquet de l'Aigua
Barranc de la Troneta	Font d'Aliques
Barranc de les Creus	Font de Bernabeu
Barranc d'Onofre	Font de Planes
Barranc de Toribi	Fonteta de la Ratllada
Barranc del Petril	Regall del Moll
Barranc del Port	Riu d'Alcoi (o Serpis)
	Toll del Passet

Hidrografia artificial

Bassa de Bernabeu	Basses dels Forinyens
Bassa de Bigot	Basseta de Monyo
Bassa de la Granja	Basseta del Marro
Bassa del Paller	el Sequiot
Bassa dels Colladets	Embassament de Beniarrés
Bassa Gran	Llavador

Nevera del Paller
Pou
Pou de Dalt

Presa de Beniarrés
Séquia de les Hortes

Altres llocs d'interés

Cementeri
Ermita del Sant Crist
Instal·lacions Esportives

la Font del Barranc del Port
Molí del Ros

PRESENCIA HUMANA

Poblament

Beniarrés
Caseta d'Ambròs
Caseta de Bigot
Caseta de Fermí
Caseta de les Úrsules
Caseta de Monjo
Caseta de Mossén Vicent
Caseta de Penya
Caseta de Pere l'Orxano
Caseta del Caüllat
Caseta del Clauer
Caseta del Marro
Corral de Clarén

Corral de Penya
Corral de Rosa
Corral de Savoia
Corral del Manyà
Hort del Pintor
Mas de Botí
Mas de Fantaquí
Mas de Garcia
Mas de l'Albureca
Mas de la Casa de Carles
Mas del Pinar
Maset de Calot
Maset de Ximet

Partides i paratges

Barbot
Benitàixer
el Barranc del Port
el Monxolí
el Paller
el Petril
el Pla del Notari
el Pla Llarg
el Planet del Batle

el Planet del Roig
el Planet del Teixidor
el Planet dels Ruglons
el Rebolcador
el Secà
els Carraixets
els Forinyens
els Galàpits
els Ginestars

els Malladars
els Pinets
els Plans
els Plans de Senabre
els Racons
Fantaquí
l'Arbre Blanc
l'Estret
la Carena
la Fita
la Foia
la Fonteta de Moia
la Lloma
la Lloma de la Picadora
la Malladeta de les Mates
la Malladeta de Merí
la Mina
la Solana

la Troneta
les Bassetes
les Escaletes
les Foies
les Hortes de Benillup
les Hortetes
les Marjaletes
les Ombries
les Portelles
les Retures
les Rotes
les Saleretes
les Voltes
Pitxoc
Racó de Blai
Racó de la Barcella
Sortanelles

Vies de comunicació

Antic Ferrocarril Alcoi-Gandia
(o la Via)
Assagador de la Casa de Carles
Assagador de Salem
Assagador dels Secans
Camí de la Cova de l'Or
Camí de la Fita
Camí de la Foia
Camí de la Font de Planes
Camí de la Mina
Camí de les Ombries
Camí del Barranc
de l'Encantada

Camí del Barranc del Port
Camí del Mas de Fantaquí
Camí del Mas de l'Albureca
Camí del Molí de Solanes
Camí del Rebolcador
Camí del Sequiot
Camí dels Ginestars
Camí dels Tossals
Carretera de Gaianes
Carretera de l'Orxa
Carretera de Planes
Carretera de Salem
Túnel

